JOURNAL OF A New Approach in Teaching and Learning

https://www.jnael.ir

Volume 1, Issue 4, Winter 2025, Pages 53 to 62

eISSN: 3150-4078

Original Article (Quantitative)

Explaining Academic Engagement Based on Family Emotional Climate and Psychological Capital among Male Students in the First Cycle of Secondary Schools in Gorgan City

Melika Koochaki[1], Zahra Sadat Simaei[2], Mostafa Ranjbar[1]

1. Department of Psychology, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran.
2. Department of Psychology, Behshahr Branch, Islamic Azad University, Behshahr, Iran.

Receive:
06 August 2025
Revise:
01 October 2025
Accept:
08 November 2025

Abstract

Academic engagement is one of the most important factors influencing students' academic success and achievement and is affected by individual, familial, and psychological factors. Therefore, the present study aimed to explain academic engagement based on family emotional climate and psychological capital among male students in the first cycle of secondary schools in Gorgan City. This study was applied in terms of purpose and descriptive-correlational in terms of methodology. The statistical population consisted of all male students enrolled in the first cycle of secondary schools in Gorgan City during the 2022–2023 academic year. Based on the Krejcie and Morgan table, a sample of 275 students was selected using a multi-stage random sampling method. Data were collected using the Family Emotional Climate Questionnaire developed by Hillburn, the Psychological Capital Questionnaire developed by Luthans et al., and the Academic Engagement Scale developed by Fredricks, Blumenfeld, and Paris. The collected data were analyzed using descriptive and inferential statistics, including Pearson's correlation coefficient and multiple regression analysis.The findings revealed a significant positive relationship between family emotional climate and academic engagement as well as between psychological capital and academic engagement ($p < .05$). Furthermore, the results of multiple regression analysis indicated that family emotional climate and psychological capital significantly predicted students' academic engagement and jointly explained a substantial proportion of its variance.Based on the findings, it can be concluded that improving the family emotional climate and strengthening students' psychological capital play a significant role in enhancing their academic engagement. Therefore, it is recommended that educational policymakers, school administrators, counselors, and parents implement educational and psychological intervention programs aimed at improving family emotional relationships and enhancing students' psychological capital to promote their academic engagement and, consequently, their academic achievement.

Keywords:
Academic Engagement, Family Emotional Climate, Psychological Capital, Male Students, First Cycle of Secondary School, Gorgan City.

Please cite this article as (APA): Koochaki, M., Simaei, Z. S. & Ranjbar, M. (2026). Explaining Academic Engagement Based on Family Emotional Climate and Psychological Capital among Male Students in the First Cycle of Secondary Schools in Gorgan City. New Approach in Teaching and Learning, 1(4), 53-62.

https://doi.org/10.22034/jnael.2026.251334

Authors retain the copyright and full publishing rights.
Published by Research Center of Resource Management Studies and Knowledge-Based Business. This article is an open access article licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

Publisher: Research Center of Resource Management Studies and Knowledge-Based Business

Corresponding Author: Melika Koochaki **Email:** koochakimelika0@gmail.com

فصلنامه رهیافتی نو در آموزش و یادگیری

https://www.jnael.ir

دوره ۱، شماره ۴، زمستان ۱۴۰۴، صفحات ۵۳ تا ۶۲

علمی پژوهشی (کمی)

eISSN: 3150-4078

تبیین اشتیاق تحصیلی بر اساس جو عاطفی خانواده و سرمایه روان‌شناختی در دانش‌آموزان پسر دوره اول متوسطه شهرگرگان

ملیکا کوچکی[۱]، زهرا سادات سیمایی[۲]، مصطفی رنجبر[۱]

۱. گروه روانشناسی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران.

۲. گروه روانشناسی، واحد بهشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بهشهر، ایران.

تاریخ دریافت:
۱۳ آذر ۱۴۰۴

تاریخ بازنگری:
۲۰ دی ۱۴۰۴

تاریخ پذیرش:
۱۷ بهمن ۱۴۰۴

کلید واژه‌ها:
اشتیاق تحصیلی، جو عاطفی خانواده، سرمایه روان‌شناختی، دانش‌آموزان پسر، دوره اول متوسطه، شهر گرگان.

چکیده

اشتیاق تحصیلی یکی از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر موفقیت و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان است که تحت تأثیر عوامل فردی، خانوادگی و روان‌شناختی قرار دارد. ازاین‌رو، پژوهش حاضر با هدف تبیین اشتیاق تحصیلی بر اساس جو عاطفی خانواده و سرمایه روان‌شناختی در دانش‌آموزان پسر دوره اول متوسطه شهر گرگان انجام شد. این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش، توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش را تمامی دانش‌آموزان پسر دوره اول متوسطه شهر گرگان در سال تحصیلی ۱۴۰۱–۱۴۰۲ تشکیل دادند. حجم نمونه بر اساس جدول کرجسی و مورگان ۲۷۵ نفر تعیین شد که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی چندمرحله‌ای انتخاب شدند. برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه جو عاطفی خانواده هیل‌برن، پرسشنامه سرمایه روان‌شناختی لوتانز و همکاران و پرسشنامه اشتیاق تحصیلی فردریکز، بلومنفلد و پاریس استفاده شد. داده‌ها با استفاده از آمار توصیفی و استنباطی و از طریق ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه تجزیه‌وتحلیل شدند.یافته‌های پژوهش نشان داد که بین جو عاطفی خانواده و اشتیاق تحصیلی و نیز بین سرمایه روان‌شناختی و اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد ($P<0/05$). همچنین، نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه نشان داد که جو عاطفی خانواده و سرمایه روان‌شناختی به‌طور معناداری قادر به تبیین و پیش‌بینی اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان هستند و در مجموع سهم معناداری از واریانس اشتیاق تحصیلی را تبیین می‌کنند. بر اساس یافته‌های پژوهش، می‌توان نتیجه گرفت که بهبود جو عاطفی خانواده و تقویت سرمایه روان‌شناختی دانش‌آموزان، نقش مؤثری در افزایش اشتیاق تحصیلی آنان دارد. بنابراین، پیشنهاد می‌شود برنامه‌ریزان نظام آموزش‌وپرورش، مدیران و مشاوران مدارس و نیز والدین، با اجرای برنامه‌های آموزشی، مشاوره‌ای و مداخلات روان‌شناختی، زمینه ارتقای جو عاطفی خانواده و سرمایه روان‌شناختی دانش‌آموزان را فراهم آورند تا اشتیاق تحصیلی و در نهایت عملکرد تحصیلی آنان بهبود یابد.

لطفاً به این مقاله استناد کنید (APA): کوچکی، ملیکا، سیمایی، زهرا سادات و رنجبر، مصطفی. (۱۴۰۴). تبیین اشتیاق تحصیلی بر اساس جو عاطفی خانواده و سرمایه روان‌شناختی در دانش‌آموزان پسر دوره اول متوسطه شهر گرگان. *فصلنامه رهیافتی نو در آموزش و یادگیری*، ۱(۴)، ۵۳-۶۲.

https://doi.org/10.22034/jnael.2026.251334

Authors retain the copyright and full publishing rights.
Published by Research Center of Resource Management Studies and Knowledge-Based Business.
This article is an open access article licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

ناشر: مرکز پژوهشی مطالعات مدیریت منابع و کسب و کار دانش محور

ایمیل: koochakimelika0@gmail.com

نویسنده مسئول: ملیکا کوچکی

مقدمه

نظام آموزش‌وپرورش یکی از مهم‌ترین نهادهای اجتماعی در هر جامعه است که نقش اساسی در تربیت نیروی انسانی، توسعه سرمایه انسانی و پیشرفت همه‌جانبه کشور ایفا می‌کند. در این میان، دوره اول متوسطه به دلیل هم‌زمانی با دوران نوجوانی، از حساس‌ترین مراحل رشد و تحول محسوب می‌شود؛ زیرا دانش‌آموزان در این دوره علاوه بر تجربه تغییرات جسمانی، شناختی و هیجانی، نگرش‌ها، انگیزه‌ها و رفتارهای تحصیلی خود را نیز شکل می‌دهند. ازاین‌رو، شناسایی عوامل مؤثر بر ارتقای انگیزه و اشتیاق تحصیلی آنان، از مهم‌ترین دغدغه‌های پژوهشگران و برنامه‌ریزان نظام آموزشی است (سانتراک، ۱۳۹۹). یکی از سازه‌های مهم در روان‌شناسی تربیتی، اشتیاق تحصیلی است. اشتیاق تحصیلی به میزان مشارکت فعال، علاقه، تلاش، پشتکار و درگیری رفتاری، شناختی و عاطفی دانش‌آموزان در فرایند یادگیری اشاره دارد (فردریکز، بلومنفلد و پاریس، ۲۰۰۴). دانش‌آموزانی که از اشتیاق تحصیلی بالاتری برخوردارند، حضور فعال‌تری در کلاس درس دارند، تکالیف خود را با مسئولیت‌پذیری بیشتری انجام می‌دهند، روابط مطلوب‌تری با معلمان و همسالان برقرار می‌کنند و عملکرد تحصیلی مطلوب‌تری از خود نشان می‌دهند (اپلتون، کریستنسون و فرلانگ، ۲۰۰۸). در مقابل، کاهش اشتیاق تحصیلی می‌تواند پیامدهایی همچون افت تحصیلی، کاهش انگیزه، غیبت از مدرسه و حتی ترک تحصیل را به همراه داشته باشد (شاکریان، ۱۳۹۸). در سال‌های اخیر، روان‌شناسی مثبت‌گرا بر شناسایی و تقویت توانمندی‌های مثبت انسان تأکید کرده است. یکی از مهم‌ترین مفاهیم این رویکرد، سرمایه روان‌شناختی است که از چهار مؤلفه خودکارآمدی، امید، تاب‌آوری و خوش‌بینی تشکیل شده است (لوتانز، یوسف و آولیو، ۲۰۰۷). سرمایه روان‌شناختی به عنوان منبعی ارزشمند، افراد را در مقابله با مشکلات، مدیریت فشارهای روانی و دستیابی به اهداف یاری می‌کند. پژوهش‌های داخلی نیز نشان داده‌اند که سرمایه روان‌شناختی با انگیزش پیشرفت، سلامت روان و اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان رابطه مثبت و معناداری دارد (نریمانی و قریب‌بلوک، ۱۳۹۹). در کنار عوامل فردی، خانواده نخستین و مهم‌ترین محیط اجتماعی و تربیتی انسان است که نقش اساسی در شکل‌گیری شخصیت، سلامت روان و موفقیت تحصیلی فرزندان دارد. یکی از مهم‌ترین ابعاد عملکرد خانواده، جو عاطفی خانواده است که به کیفیت روابط عاطفی، میزان محبت، حمایت، احترام متقابل، امنیت روانی و شیوه تعامل اعضای خانواده با یکدیگر اشاره دارد. وجود جو عاطفی مطلوب در خانواده موجب افزایش احساس امنیت، اعتمادبه‌نفس، مسئولیت‌پذیری و انگیزه پیشرفت در فرزندان می‌شود، در حالی که جو عاطفی نامناسب می‌تواند زمینه‌ساز مشکلات هیجانی، کاهش انگیزه و افت عملکرد تحصیلی آنان باشد (موس و موس، ۲۰۰۹). نتایج پژوهش آقانسب، عزیزی، سبلانی طالش و آقایی (۱۴۰۰) نیز نشان داد که جو عاطفی خانواده با اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان رابطه مثبت و معناداری دارد. پژوهشگران بر این باورند که دانش‌آموزانی که در محیطی سرشار از حمایت عاطفی، محبت و تعاملات مثبت رشد می‌کنند، از سلامت روان بیشتر، خودکارآمدی بالاتر و انگیزه تحصیلی قوی‌تری برخوردارند و در فعالیت‌های آموزشی مشارکت فعال‌تری نشان می‌دهند (عبدالملکی، پیرانی و زنگنه، ۱۴۰۱). همچنین، برخورداری از سرمایه روان‌شناختی بالا، دانش‌آموزان را در مواجهه با چالش‌های تحصیلی توانمندتر ساخته و زمینه افزایش اشتیاق و موفقیت تحصیلی آنان را فراهم می‌کند (نریمانی و قریب‌بلوک، ۱۳۹۹). با وجود اهمیت هر یک از متغیرهای جو عاطفی خانواده و سرمایه روان‌شناختی، بررسی هم‌زمان نقش این دو متغیر در تبیین اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان، به‌ویژه در دوره اول متوسطه، همچنان نیازمند پژوهش‌های بیشتری است. ازاین‌رو، پژوهش

حاضر با هدف تبیین اشتیاق تحصیلی بر اساس جو عاطفی خانواده و سرمایه روان‌شناختی در دانش‌آموزان پسر دوره اول متوسطه شهر گرگان انجام شد. بر این اساس، سؤال اصلی پژوهش این است که آیا جو عاطفی خانواده و سرمایه روان‌شناختی می‌توانند اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان پسر دوره اول متوسطه شهر گرگان را تبیین کنند؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر ماهیت و روش، توصیفی از نوع همبستگی است. پژوهش‌های همبستگی به بررسی میزان و جهت رابطه بین متغیرها می‌پردازند و در مواردی که هدف، پیش‌بینی یا تبیین یک متغیر بر اساس متغیرهای دیگر باشد، از تحلیل رگرسیون استفاده می‌شود (دلاور، ۱۳۹۸). جامعه آماری این پژوهش را تمامی دانش‌آموزان پسر دوره اول متوسطه شهر گرگان در سال تحصیلی ۱۴۰۱–۱۴۰۲ تشکیل دادند. با توجه به گستردگی جامعه آماری، حجم نمونه بر اساس جدول کرجسی و مورگان ۲۷۵ نفر تعیین شد. نمونه‌ها با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند؛ بدین ترتیب که ابتدا تعدادی از مدارس پسرانه دوره اول متوسطه شهر گرگان به‌صورت تصادفی انتخاب شدند، سپس از هر مدرسه چند کلاس به روش تصادفی برگزیده شد و در نهایت، تمامی دانش‌آموزان کلاس‌های منتخب در پژوهش شرکت کردند تا حجم نمونه موردنظر تکمیل شود. به‌منظور گردآوری داده‌ها، پس از اخذ مجوزهای لازم از اداره آموزش‌وپرورش شهر گرگان و هماهنگی با مدیران مدارس، پرسشنامه‌های پژوهش در میان دانش‌آموزان توزیع شد. پیش از اجرای پژوهش، اهداف مطالعه برای شرکت‌کنندگان تشریح شد و به آنان اطمینان داده شد که اطلاعات جمع‌آوری‌شده صرفاً برای اهداف پژوهشی استفاده شده و پاسخ‌ها کاملاً محرمانه خواهد بود. پس از تکمیل پرسشنامه‌ها، داده‌ها جمع‌آوری و برای تجزیه‌وتحلیل وارد نرم‌افزار SPSSنسخه ۲۶ شدند. برای تجزیه‌وتحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد. در بخش آمار توصیفی، شاخص‌هایی مانند فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار برای توصیف ویژگی‌های جمعیت‌شناختی و متغیرهای پژوهش به کار رفت. در بخش آمار استنباطی، ابتدا به‌منظور بررسی روابط بین متغیرهای پژوهش از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. سپس، به‌منظور تبیین اشتیاق تحصیلی بر اساس جو عاطفی خانواده و سرمایه روان‌شناختی، از تحلیل رگرسیون چندگانه به روش همزمان (Enter) استفاده شد. همچنین، پیش از اجرای تحلیل رگرسیون، مفروضه‌های آماری شامل نرمال بودن توزیع داده‌ها، استقلال خطاها، نبود هم‌خطی چندگانه و خطی بودن روابط بین متغیرها بررسی شد. سطح معناداری آزمون‌ها در تمامی تحلیل‌ها $\alpha = 05/0$ در نظر گرفته شد.

ابزار گردآوری اطلاعات

پرسش نامه اشتیاق تحصیلی فردریکز، بلومن فیلد و پاریس (۲۰۰٤): این پرسشنامه دارای ۱۵ گویه است. که این گویه ها سه خرده مقیاس رفتاری، عاطفی و شناختی را در میان دانش آموزان اندازه گیری می کنند. سؤالات ۱، ۲، ۳، ۴، مربوط به خرده مقیاس اشتیاق رفتاری و سؤالات ۵، ۶، ۷، ۸، ۹ و ۱۰ مربوط به اشتیاق عاطفی و سؤالات ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۳، نیز مربوط به خرده مقیاس اشتیاق شناختی می باشند. پاسخ هر کدام از گویه ها دارای نمرات یک تا پنج می باشد که از (خیلی کم= ۱ تا خیلی زیاد= ۵) را شامل می شود. قابل ذکر است نمره کل مقیاس اشتیاق تحصیلی مورد نظر

بوده است.روایی محتوایی و سازه پرسشنامه توسط عباسی و همکاران (۱۳۹۴) مورد تأیید قرار گرفته است. فردریکز و همکاران ضریب پایایی این مقیاس را ۰/۸۶ گزارش کرده اند. پایایی پرسشنامه در پژوهش عباسی و همکاران (۱۳۹۴)، به روش آلفای کرونباخ ۰/۷۶ به دست آمد. صفری و همکاران (۱۳۹۵)، پایایی ابزار در این پژوهش با روش آلفای کرونباخ ۰/۷۴گزارش کرده اند.

پرسشنامه جو عاطفی هیل برن (۱۹٦٤): پرسشنامه جو عاطفی را هیل برن به منظور سنجش میزان مهرورزی در تعاملات کودک- والد ساخته است. این پرسشنامه ۱۶ سؤال دارد که خرده مقیاس فرعی (محبت، نوازش، تأیید کردن، تجربه های مشترک، هدیه دادن، تشویق کردن، اعتماد و احساس امنیت) را می سنجد. از ۱۶ سؤال موجود در پرسشنامه، ۸ سؤال به پدر و ۸ سؤال به مادر اختصاص داده شده است. این پرسشنامه یک مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت از خیلی کم تا خیلی زیاد است. نمرات بالاتر از متوسط نشان دهنده وجود جو عاطفی مناسب میان اعضای خانواده و نمرات پایین تر از متوسط حاکی از جو عاطفی ضعیف میان افراد خانواده است. در پژوهش ناهیدی (۱۳۹۰)، روایی محتوایی و صوری و ملاکی این پرسشنامه مناسب ارزیابی شده است. ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده در پژوهش ناهیدی (۱۳۹۰) برای این پرسشنامه بالای ۰/۷ برآورد شد. در این پژوهش ضریب آلفای گرونباخ محاسبه شده ۰/۸۵ محاسبه شده است.

پرسشنامه سرمایه روانشناختی لوتانزو همکاران (PCQ): این پرسشنامه ۲۴ گویه و ۴ خرده مقیاس خودکارآمدی گویه های ۱ تا ۶ (امیدواری) گویه های ۷ تا ۱۲ (تاب آوری) گویه های ۱۳ تا ۱۸ (و خوش‌بینی) گویه های ۱۹ تا ۲۴ دارد. در این پرسشنامه، هر گویه در یک طیف لیکرت شش درجه ای از ۱ تا ۶ (کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم) نمره گذاری می شود البته گویه ۱۳، ۲۰ و ۲۳ باید به صورت معکوس نمره گذاری شود. روایی محتوایی و سازه پرسشنامه توسط صدوقی (۱۳۹۷) مورد تأیید قرار گرفته است. در پژوهش حاضر ضریب اعتباراین ابزار به روش آلفای کرانباخ ۰/۷۷ به دست آمده است.

یافته‌های پژوهش

در این بخش، یافته های اولیه حاصل از پرسشنامه های توزیع شده به صورت توصیفی و استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. به منظور بررسی نرمالیتی متغیرهای تحقیق از آزمون کولموگروف- اسمیرنوف استفاده شده که نتایج این آزمون در جدول ۱ آمده است.

جدول (۱): نتایج آزمون کولموگروف – اسمیرنوف

اشتیاق تحصیلی	سرمایه روانشناختی	جو عاطفی	
۳۶۵	۳۶۵	۳۶۵	تعداد داده
۳.۰۸۵	۳.۰۷۸	۳.۲۰۸	میانگین انحراف معیار پارامترهای نرمال
۰.۸۲۴	۰.۸۱۷	۰.۸۲۰	
۱.۲۷۵	۱.۳۱۰	۱.۰۰۵	آماره ^{Z} کولموگروف -اسمیرنوف
۰.۰۷۷	۰.۰۶۵	۰.۱۴۹	مقدار معنیداری

با توجه به نتایج جدول، مقدار معنی‌داری در مؤلفه‌های تحقیق بیشتر از ۰/۰۵ است و فرض نرمال بودن توزیع پذیرفته میشود.

جدول (۲): آزمون رگرسیون برای بررسی تاثیر جو عاطفی خانواده بر اشتیاق تحصیلی

		مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	معنیداری
رگرسیون		۵۹.۹۶۲	۱	۵۹.۹۶۲	۷۱۹.۴۷۱	۰.۰۰۰
خطا		۱۲.۱۶۸	۳۶۳	۰.۰۸۳		
کل		۷۲.۱۳۰	۳۶۴			
رگرسیون		۳۴.۹۵۳	۱	۳۴.۹۵۳	۸۷.۵۰۷	۰.۰۰۰
خطا		۵۸.۳۱۶	۳۶۳	۰.۳۹۹		
کل		۹۳.۲۶۹	۳۶۴			

در جدول فوق چون حد معنی‌داری محاسبه شده ۰/۰۰۰ و کمتر از ۰/۰۵ است، با سطح اطمینان ۹۵٪ فرض صفر رد و فرض تحقیق تأیید می‌گردد. یعنی بین «جو عاطفی خانواده» بر «اشتیاق تحصیلی» ارتباط رگرسیونی وجود دارد. با سطح اطمینان ۹۵٪ فرض صفر رد و فرض تحقیق تأیید می‌گردد. یعنی بین «سرمایه روانشناختی» و «اشتیاق تحصیلی» ارتباط رگرسیونی وجود دارد.

جدول (۳): ضرایب رگرسیونی تاثیر متغیر جو عاطفی خانواده بر اشتیاق تحصیلی و سرمایه روانشناختی

	ضریب استاندارد نشده		ضریب استاندارد شده		
	مدل	بتا	انحراف استاندارد ضریب	آماره t	معنیداری
مقدار ثابت	۰.۵۲۹		۰.۱۱۸	۴.۴۷۱	۰.۰۰۰
جو عاطفی خانواده	۰.۸۴۳	۰.۰۳۱	۰.۹۱۲	۲۶.۸۲۳	۰.۰۰۰
مقدار ثابت	۱.۵۲۲		۰.۲۳۲	۶.۵۵۸	۰.۰۰۰
سرمایه روانشناختی	۰.۵۸۱	۰.۰۶۲	۰.۶۱۲	۹.۳۵۵	۰.۰۰۰

با توجه به جدول ۳، ضریب تاثیر متغیر «جو عاطفی خانواده» بر «اشتیاق تحصیلی»، ۰/۸۴۳ می‌باشد. ضریب تأثیر متغیر «سرمایه روانشناختی» بر «اشتیاق تحصیلی»، ۰/۵۸۱ می‌باشد.

جدول (٤): نتایج آزمون همبستگی برای فرضیه فرعی اول

		جو عاطفی خانواده	اشتیاق تحصیلی
جو عاطفی خانواده	همبستگی پیرسون	۱	.۵۷۶**
	مقدار Sig (دو دامنه)		۰.۰۰۰
	تعداد داده	۲۷۵	۲۷۵
اشتیاق تحصیلی	همبستگی پیرسون	.۵۷۶**	۱
	مقدار Sig (دو دامنه)	۰.۰۰۰	
	تعداد داده	۲۷۵	۲۷۵

براساس این جدول از آن جایی که مقدار sig (۰/۰۰۰) کمتر از ۵ درصد می باشد فرض H_0 رد می‌شود و همبستگی بین این دو متغیر وجود دارد. ضریب همبستگی پیرسون برای ۳۶۵ داده ۰/۵۷۶ است. بنابراین، فرضیه فرعی اول تحقیق پذیرفته می‌شود و بین جو عاطفی خانواده با اشتیاق تحصیلی دانش آموزان دختر دوره متوسطه دوم شهرستان قائمشهر رابطه وجود دارد. این ضریب در سطح خطای ۱ درصد نیز معنی‌دار می باشد که با علامت ** مشخص شده است. مثبت بودن ضریب همبستگی بیانگر رابطه مثبت و مستقیم بین این دو متغیر می‌باشد.

جدول (۵): نتایج آزمون همبستگی برای فرضیه فرعی دوم

		سرمایه روانشناختی	اشتیاق تحصیلی
سرمایه روانشناختی	همبستگی پیرسون	۱	.۵۵۰**
	مقدار Sig (دو دامنه)		۰.۰۰۰
	تعداد داده	۲۷۵	۲۷۵
اشتیاق تحصیلی	همبستگی پیرسون	.۵۵۰**	۱
	مقدار Sig (دو دامنه)	۰.۰۰۰	
	تعداد داده	۲۷۵	۲۷۵

براساس این جدول از آن جایی که مقدار sig ۰/۰۰۰ کمتر از ۵ درصد می باشد فرض H_0 رد می‌شود و همبستگی بین این دو متغیر وجود دارد. ضریب همبستگی پیرسون برای ۲۷۵ داده ۰/۵۵۰ است.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف تبیین اشتیاق تحصیلی بر اساس جو عاطفی خانواده و سرمایه روان‌شناختی در دانش‌آموزان پسر دوره اول متوسطه شهر گرگان انجام شد. نتایج نشان داد که بین جو عاطفی خانواده و سرمایه روان‌شناختی با اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین، یافته‌های تحلیل رگرسیون نشان داد که جو عاطفی خانواده و سرمایه روان‌شناختی توانایی پیش‌بینی معنادار اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان را دارند. این یافته بیانگر آن است که عوامل خانوادگی و منابع روان‌شناختی فردی می‌توانند نقش مهمی در شکل‌گیری و تقویت اشتیاق دانش‌آموزان نسبت به فعالیت‌های آموزشی ایفا کنند.

یافته‌های این پژوهش با نتایج مطالعات مرآتی و همکاران (۱۴۰۲)، بیان‌فرو و همکاران (۱۴۰۱)، مومنی و همکاران (۱۳۹۹) و ارجمند و کاظمیان‌مقدم (۱۳۹۹) همسو است. این پژوهش‌ها نیز نشان داده‌اند که حمایت خانوادگی، کیفیت روابط عاطفی والدین و برخورداری دانش‌آموزان از منابع روان‌شناختی مثبت، با افزایش انگیزش، مشارکت تحصیلی و تعهد نسبت به فعالیت‌های آموزشی ارتباط دارد. در تبیین رابطه جو عاطفی خانواده با اشتیاق تحصیلی می‌توان گفت خانواده نخستین محیطی است که در آن نگرش‌ها، باورها و الگوهای رفتاری فرد شکل می‌گیرد. زمانی که دانش‌آموز در محیطی سرشار از محبت، حمایت، پذیرش و امنیت روانی رشد کند، احساس ارزشمندی و اعتمادبه‌نفس بیشتری پیدا کرده و با انگیزه و علاقه بیشتری در فعالیت‌های تحصیلی مشارکت می‌کند. حمایت عاطفی والدین موجب می‌شود دانش‌آموز هنگام مواجهه با مشکلات تحصیلی، به جای اجتناب یا احساس درماندگی، از راهبردهای سازگارانه برای حل مسئله استفاده کند. بنابراین، جو عاطفی مثبت خانواده می‌تواند زمینه رشد ابعاد رفتاری، شناختی و عاطفی اشتیاق تحصیلی را فراهم سازد. از سوی دیگر، نتایج پژوهش نشان داد که سرمایه روان‌شناختی نیز با اشتیاق تحصیلی رابطه مثبت و معناداری دارد. این یافته را می‌توان بر اساس نظریه روان‌شناسی مثبت‌گرا تبیین کرد. دانش‌آموزانی که از سرمایه روان‌شناختی بالاتری برخوردارند، به دلیل داشتن خودکارآمدی، امید، خوش‌بینی و تاب‌آوری بیشتر، توانایی بالاتری در مواجهه با فشارهای تحصیلی و مشکلات یادگیری دارند. این دانش‌آموزان معمولاً اهداف تحصیلی مشخص‌تری دارند، برای دستیابی به موفقیت تلاش بیشتری می‌کنند و در برابر موانع، پشتکار بیشتری از خود نشان می‌دهند؛ در نتیجه سطح بالاتری از اشتیاق تحصیلی را تجربه می‌کنند. همچنین، یافته‌های پژوهش نشان داد که ترکیب جو عاطفی خانواده و سرمایه روان‌شناختی می‌تواند بخش قابل توجهی از تغییرات اشتیاق تحصیلی را تبیین کند. این موضوع نشان می‌دهد که اشتیاق تحصیلی تنها حاصل ویژگی‌های فردی دانش‌آموز نیست، بلکه تعامل میان محیط خانواده و ظرفیت‌های روانی فرد نیز در شکل‌گیری آن نقش دارد. در دوره نوجوانی، که دانش‌آموزان با تغییرات شناختی، هیجانی و اجتماعی متعددی روبه‌رو هستند، برخورداری از حمایت خانوادگی و منابع روان‌شناختی مثبت می‌تواند به سازگاری بهتر و مشارکت فعال‌تر آنان در محیط مدرسه کمک کند. با وجود اهمیت یافته‌های پژوهش، این مطالعه دارای محدودیت‌هایی است که باید در تفسیر نتایج مورد توجه قرار گیرد. نخست آنکه داده‌ها از طریق پرسشنامه‌های خودگزارشی جمع‌آوری شده‌اند و ممکن است تحت تأثیر ادراک شخصی و سوگیری پاسخ‌دهندگان قرار گرفته باشند. دوم، جامعه پژوهش به دانش‌آموزان پسر دوره اول متوسطه شهر گرگان محدود بود؛ بنابراین، تعمیم نتایج به دانش‌آموزان سایر مقاطع تحصیلی، جنسیت‌ها و مناطق جغرافیایی باید با احتیاط انجام شود. همچنین، ماهیت همبستگی پژوهش امکان نتیجه‌گیری قطعی درباره روابط علّی میان

متغیرها را محدود می‌کند. بر اساس یافته‌های پژوهش، پیشنهاد می‌شود مدارس با اجرای برنامه‌های آموزشی و مشاوره‌ای، زمینه تقویت سرمایه روان‌شناختی دانش‌آموزان، به‌ویژه مؤلفه‌هایی مانند خودکارآمدی، امید و تاب‌آوری را فراهم کنند. همچنین، آموزش والدین در زمینه برقراری ارتباط مؤثر، حمایت عاطفی و ایجاد محیط خانوادگی امن و مثبت می‌تواند در افزایش اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان مؤثر باشد. مشاوران مدارس نیز می‌توانند با شناسایی دانش‌آموزان دارای اشتیاق تحصیلی پایین و ارائه مداخلات مناسب، به بهبود انگیزش و مشارکت تحصیلی آنان کمک کنند.

تعارض منافع: نویسندگان اعلام می‌دارند که در نتایج این پژوهش هیچ‌گونه تضاد منافعی وجود ندارد.

منابع

جعفرپور، ف. (۱۳۹۹). رابطه اشتیاق تحصیلی با اهمال‌کاری تحصیلی دانش‌آموزان با نقش میانجی انگیزه پیشرفت دانش‌آموزان. پنجمین کنفرانس ملی رویکردهای نوین در آموزش و پژوهش، محمودآباد، ایران.

دهقان‌نژاد، س.، حاج‌حسینی، م.، و اژهای، ج. (۱۳۹۷). اثربخشی آموزش مهارت‌های مثبت‌اندیشی بر سازگاری اجتماعی و سرمایه روان‌شناختی دختران نوجوان ناسازگار. *روان‌شناسی مدرسه*، *۶*(۱)، ۴۸–۶۵.

شاکریان، ع.، و آقاجانی هشجین، ط. (۱۳۹۸). بررسی و مقایسه کارایی خانواده در ارتباط با وضعیت تحصیلی دانشجویان موفق و ناموفق دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنندج. *پژوهش‌نامه علوم اجتماعی*، *۳*(۳)، ۱۸۸–۲۰۳.

صدری، م. ر. (۱۴۰۰). *تدوین بسته آموزشی معنادار تحصیلی مبتنی بر نظریه انسان سالم و مقایسه اثربخشی آن با بسته آموزشی روان‌شناسی مثبت‌نگر بر خودکارآمدی تحصیلی، معنای تحصیلی، خوش‌بینی تحصیلی و اشتیاق تحصیلی در دانش‌آموزان ۱۲ تا ۱۸ سال ایرانی ساکن دانمارک* [رساله دکتری، رشته روان‌شناسی تربیتی]. دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان.

صادقی، م.، عباسی، م.، و بیرانوند، ز. (۱۳۹۸). اثربخشی آموزش مهارت‌های مثبت‌نگری مبتنی بر بسته کوئیلیام بر خوش‌بینی تحصیلی و اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان دختر. *روان‌شناسی مدرسه*، *۸*(۴)، ۱۵۶–۱۷۵.

طاهری، م. ر.، و منصوری، ل. (۱۳۹۷). اثربخشی آموزش خودکارآمدی بر عزت‌نفس و اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان دختر مبتلا به اضطراب امتحان. دومین کنفرانس دانش و فناوری روان‌شناسی، علوم تربیتی و جامعه‌شناسی ایران، تهران.

یاراحمدی، ی.، ابراهیمی‌بخت، ح.، اسدالله‌زاده، ح.، و احمدیان، ح. (۱۳۹۷). اثربخشی برنامه آموزشی سرزندگی تحصیلی و عملکرد تحصیلی بر اشتیاق تحصیلی و سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان. *فصلنامه علمی‌پژوهشی تدریس‌پژوهی*، *۶*(۲)، ۱۸۲–۱۸۶.

Dehghan Nejad, S., Hajhosseini, M., & Ezhhai, J. (2018). The effectiveness of positive thinking skills training on social adjustment and psychological capital of maladjusted adolescent girls. *School Psychology, 6*(1), 48–65.

Jafarpour, F. (2019). The relationship between academic enthusiasm and academic procrastination of students, with the mediating role of students' achievement motivation [Conference paper]. The 5th National Conference on New Approaches in Education and Research, Mahmoudabad, Iran.

Sadri, M. R. (2021). *Developing a meaning-oriented educational package based on the healthy person theory and comparing its effectiveness with a positive psychology package on academic self-efficacy, academic meaning, academic optimism, and academic enthusiasm in 12- to 18-year-old Iranian students living in Denmark* [Doctoral dissertation, Islamic Azad University, Isfahan (Khorasgan) Branch]. Faculty of Educational Sciences and Psychology. *(Note: originally cited as 1400 SH, which is equivalent to 2021.)*

Sadeghi, M., Abbasi, M., & Beiranvand, Z. (2019). The effectiveness of teaching positive thinking skills based on Quilliam's package on academic optimism and academic enthusiasm of female students. *School Psychology, 8*(4), 156–175.

Shakerian, A., & Aghajani Heshjin, T. (2019). Study and comparison of family efficiency in relation to the academic status of successful and unsuccessful students of Islamic Azad University, Sanandaj Branch. *Journal of Social Sciences, 3*(3), 188–203.

Taheri, M. R., & Mansouri, L. (2018). The effectiveness of self-efficacy training on self-esteem and academic enthusiasm of female students with test anxiety [Conference paper]. Second Iranian Conference on Psychology, Educational Sciences and Sociology, Tehran.

Yarahmadi, Y., Ebrahimi Bakht, H., Asadollahzadeh, H., & Ahmadian, H. (2018). The effectiveness of an educational program in academic vitality and academic performance on students' academic enthusiasm and academic vitality. *Teaching Research (Scientific-Research Quarterly), 6*(2), 182–186.